

Jagello¹⁵³, atragem atenția asupra lui Gheorghe «srbin i pevac», cum își zicea el ca și confracții săi moderni. Acesta și-a exercitat arta la curțile moldovene ale lui Petru Aron¹⁵⁴ (1454), fiind în același timp și cărturar, de vreme ce putea împlini, și funcțiunea de *diac domnesc*. Citind însfîrșit pe cei arătați de izvoare, că și-ar fi exercitat arta la festivitățile raguzane de odinioară¹⁵⁵, subliniem încă odată practica guslei la orice fel de festivități, ca și în oricare loc sau local unde se adună lumea, case particulare, cafenele, hanuri ori chiar circiumi, praznice familiare, bilciri, concerte ca și ori ce fel de adunare publică.

Ca și evoluția istorică care a lăsat amintiri feudale, burgheze sau religioase versurilor epice, baladele poartă și urmele trecerii și manifestărilor lor în cele mai felurite locuri, în care a fost purtată de guslari.

Am semnalat deja activitatea bosniacă a guslarilor. Ea a creat o bogată epică narativă, caracterizată prin forme poetice lungi, inspirate de luptele mahomedanilor bosniaci cu austriacii, în sec. al XVII-lea și al XVIII-lea, pe Sava. Trecînd peste rosturile și înfățișările deosebite ale altor poetici locale, atragem atenția asupra unor alte produse artistice ale guslarilor, care pentru necesitățile mediului social căruia su fost destinate, poartă spiritualități deosebite, excepțional diferite de aceea a epicei vitejești. Deși sînt solidare cu acestea prin încordarea tragică ce le caracterizează în comun, ele se diferențiază formal atît prin zona de inspirație specifică, lumea feminină, cît desigur și prin publicul cărora baladele au fost adresate la origină.

Cîntecul *Mladen și Grozdana*¹⁵⁶, — dragostea ucigașă a sultanei pentru tînărul jenicir sîrb, — ; balada *Omer și Merime*¹⁵⁷, — moartea de dor a iubiților separați silnic, — ; ori *Hasanagînica*¹⁵⁸, cîntecul durerii materne ce o ucide, — versuri ce au creat faima originară a poeticei orale sîrbești, — sînt forme poetice musulmane, și feminine în același timp, — *ženskae pjesme*. Ele nu pot fi despărțite de lumea haremurilor sîrbilor trecuți la *Islam*. Asemenea cîntece se deosebesc de epica vitejilor, de aceea a curților feudale, ori haiducilor și uskokilor, prin *duioșia tragică*, ce înlocuește în versurile lor *încordarea vitejească*, proprie celorlalte produse artistice ale guslarilor.

*Maica Jugovicilor*¹⁵⁹ și versiunea modernă a *Fetei dela Kosovo*,¹⁶⁰ — deosebită spiritual de prototipul ei originar, prezent încă în balada *Marko Kraljević desfințează darea pe nuntă*¹⁶¹, — singurele tipuri *duios tragice* ale epicei vitejești sîrbe, — nu aparțin tradiției poetice originare kosoviene, ci sînt creații poetice cu totul

¹⁵³ „Archiv für slavische Philologie”, Leipzig, 1907, XXIX, p. 237.

¹⁵⁴ M. Costăchescu, *Documente moldovenești înainte de Ștefan Vodă*, II, Iași, 1932, p. 513, doc. 136.

¹⁵⁵ Vinko Lozovina, *Dalmacija u hrvatskoj književnosti*, Zagreb, 1936, p. 52.

¹⁵⁶ V. Bogišić, *op. cit.*, nr. 56.

¹⁵⁷ Vuk Karadžić, *op. cit.*, I, 343.

¹⁵⁸ *Op. cit.*, III, 80.

¹⁵⁹ *Op. cit.*, II, 48.